

بررسی صحنه جرم و کشف جرایم از منظر پزشکی قانونی و پلیس علمی

سهیل یوسفی^۱. علی افتخاری^۲

۱. کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه، ارومیه، ایران

۲. استادیار گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه، ارومیه، ایران

soheilyousefi@yahoo.com

چکیده

شک‌شناسایی و دستگیری مرتکبین جرایم از جمله اهداف اساسی سیستم‌های قضایی محسوب می‌شود. از آنجا که صحنه جرم مکانی است که جرم در آن رخ می‌دهد غالباً مملو از آثار و مدارک مادی می‌باشد. مدارکی دال بر وقوع جرم و ارتکاب آن توسط شخصی خاص بر اساس اصل لوکارد مجرمین قادر نیستند صحنه جرم را به همان شکل اولیه نگه دارند و اثری هر چند کوچک از خود به جای می‌گذارند بویژه آثاری بیولوژیک که به سبب دارا بودن خصوصیات منحصر به فرد در فرآیند کشف جرم و تشخیص هویت مرتکب و دستگیری او نقشی موثر ایفا نماید. البته این امر مستلزم کاربرد و استفاده از روش‌ها و فناوریهای علمی و نوین تشخیص هویت مانند تکنیک DNA در صحنه جرم می‌باشد. بررسی صحنه با اهداف و اعمال خاص و هماهنگی و سازماندهی تحت هدایت قاضی تحقیق صورت می‌پذیرد. آشنایی و آگاهی کامل کارشناسان فن و مسئولین ذیربط اعم از قضات، پزشکان قانونی و نیروی انتظامی با مفهوم انواع صحنه جرم، اصول حفظ و اقدامات صحیح، ارزیابی و بررسی و چگونگی جلوگیری از آسیب دیدن صحنه جرم ضروری می‌باشد. در پژوهش پیش رو سعی شده است ضمن بررسی صحنه جرم برخی مواد بیولوژیکی که غالباً در آن یافت می‌شود همچنین تعدادی از روش‌های سنتی و مدرن تشخیص هویت بخصوص فناوریهای اثر انگشت DNA و کاربرد آن در حل جرایم و برخی مشکلات و چالشهای پیش روی استفاده از آن بررسی می‌شود.

واژه‌های کلیدی: صحنه جرم، پزشکی قانونی، تشخیص هویت، آثار و مدارک مادی، مستندسازی، بازشناسی

مقدمه

صحنه جرم سر چشمه حقایق و اطلاعات مربوط به جرم مجرم است و چنانچه به طور صحیح و اصولی مورد بررسی قرار گیرد ابتدای جاده‌ای است که به مخفیگاه مجرم منتهی می‌شود نظریه مبادله (انتقال) که در سال ۱۹۳۰ توسط ادموند لوکارد^۱ رییس جرم شناسی دانشگاه لیون ارایه شده حاکی از آن است که اشخاصی که مرتکب جنایت می‌گردند تقریباً و به طور قهری آثاری از خود در صحنه یا نزد مجنی علیه یا هر دو به جای می‌گذارند و به طور متقابل آثاری از صحنه جنایت یا مجنی علیه یا هر دو نزد آنها به جای می‌ماند (روچی سرا، ۱۳۸۴).

خبرگان و کارشناسان و یا تحقیق از گواهان و مطلعان محلی صورت می‌پذیرد، اما در امور کیفری معاینه محل چنانچه در باب فوت‌های مشکوک باشد تحت عنوان بررسی صحنه جنایت یا جرم مد نظر قرار می‌گیرد صحنه جرم محلی است که جرم در آن محدوده به وقوع پیوسته است و به عبارتی مکانی است که مجرم اقدامات خلاف قانون خود را برای ارتکاب جرم در آنجا انجام داده است. دلیل عبارت است از هر چیزی که برای اثبات و تعیین حقیقت امری که صحت و اصالت آن مورد شک و تردید و یا انکار قرار گرفته باشد، ارائه می‌گردد و امکان رسیدن به حقیقت را فراهم می‌سازد. در واقع دلایل مادی یا شواهد عینی، مواردی هستند که در عالم مادی وجود داشته و قابل لمس و مشاهده باشند. گردآوری دلایل یا تجزیه و تحلیل صحنه جرم زیر بنای یک پرونده جنایی را تشکیل می‌دهد.

اگر نتوانیم بازدید کامل و دقیق از محل کشف جسد و صحنه جرم را مهمترین جنبه در تحقیقات راجع به مرگ‌های مشکوک محسوب کنیم، باید آن را به عنوان یکی از اساسی ترین و حساس ترین قسمتهای تحقیقات بشناسیم. صاحب نظران بر این عقیده هستند که با حضور در صحنه و بازرسی آن چیزی را از دست نمی‌دهیم. اگر ده‌ها صحنه را بازدید و همه را عادی اعلام کنیم و رسماً به این نتیجه برسیم که جنایتی واقع نشده است بهتر از آن است که یک مورد از موارد مشکوک را از دست بدهیم و دیگر امکان بازگشت به آن برای گردآوری دلایل وجود نداشته باشد. در واقع صحنه جرم سر چشمه حقایق و اطلاعات مربوط به جرم و مجرم است و ابتدای جاده‌ای است که به مخفی گاه مجرم منتهی می‌گردد و با توجه به اهمیت و نقش مؤثر دلایل مادی (فیزیکی) موجود در صحنه جرم برای اثبات وقوع جرم، شناسایی مرتکب آن و همچنین عدم امکان رد و یا انکار این قبیل دلایل توسط مرتکب جرم، حفظ و بررسی صحنه جرم و جمع آوری مدارک و دلایل مذکور از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و ایجاب می‌نماید افرادی که به مناسبت وظیفه‌ای که بر عهده دارند به نحوی با بررسی صحنه جرم و جمع آوری دلایل و مدارک جرم سرو کار پیدا می‌کنند، در این زمینه آموزش و تجارب لازم و کافی را کسب نمایند.

می‌توان گفت امروزه معاینه محل و بررسی صحنه در جنایات باید به عنوان یک تخصص علمی و آزمایشگاهی مطرح گردد. حضور در صحنه جرم، ثبت، ضبط و شناخت پدیده‌های مجرمانه و حفظ آثار و

دلایل مادی جرم نه فقط سرعت، دقت و رسیدگی به امور کیفری را افزایش می‌دهد، بلکه از بروز اشتباهات قضایی جلوگیری می‌نماید و مراجع قضایی را به عنوان یک پشتوانه محکم و استوار در اذهان عمومی تثبیت می‌کند. بارها این اتفاق افتاده است که اولین کسانی که از صحنه جرم بازدید کرده‌اند به اشتباه جریانی را قتل عمد دانسته‌اند در صورتی که با حضور مسئولان و کارشناسان فنی در صحنه ثابت شده که موضوع، یک مرگ عاری بیش نیست. اهمیت حضور سریع در صحنه جرم و حفظ آن، باید همواره مورد نظر قرار گیرد.

اولین اقدامی که بلافاصله پس از اطلاع از وقوع جرایم نظیر قتل، سرقت، حریق عمدی و سایر موارد باید صورت گیرد، حفظ صحنه جرم است و از آنجایی که در کشور ما اولین افرادی که از جریان وقوع مرگ‌های مشکوک مطلع می‌شوند مأموران نیروی انتظامی هستند، بنابراین حفاظت از صحنه جرم بر عهده آنان می‌باشد. ابتدا می‌بایست محدوده صحنه جرم مشخص گردد و از آن حفاظت به عمل آید. بهتر است تا حد امکان محدوده وسیعی را انتخاب نمود و در صورت لزوم آن را محدود و کوچکتر کرد. این امر نیز به شرایطی از قبیل موقعیت جسد و محدودیت‌های طبیعی بستگی دارد.

در صورت حفظ صحنه، کارشناس بررسی صحنه جرم و عکاس جنایی می‌توانند صحنه جرم را به همان صورت و وضعیتی که هنگام وقوع جرم و یا لاقلاً هنگام مطلع شدن داشته است، مشاهده و بررسی کرده و از آن یادداشت، عکس و کروکی تهیه و دلایل را جمع‌آوری نمایند.

جهت حفظ صحنه، به جلوگیری از تردد و دخالت افراد غیر مجاز در صحنه جرم نیاز می‌باشد زیرا این افراد ندانسته باعث به هم خوردن صحنه جرم، جا بجایی و از بین رفتن تمام یا قسمتی از آثار و مدارک جرم می‌شوند.

جلوگیری از ورود احتمالی مجرم و یا ایادی او به صحنه جرم برای از بین بردن عمدی دلایل و مدارکی که منجر به شناسایی مجرم خواهد شد.

جلوگیر از نشر بی‌موقع اخبار و اطلاعات مربوط به وقوع جرم و اقدامات انجام شده و در نتیجه سلب امکان سوء استفاده اشخاص غیر مجاز از مطالب مذکور.

انجام وظیفه در رابطه با تأمین حفاظت جان اشخاصی که در صحنه‌های آتش سوزی و صحنه‌های جرمی که احتمالاً اسلحه‌ای آماده شلیک یا ماده منفجره‌ای در معرض انفجار باشد.

زیر نظر گرفتن افراد مظنون و کسانی که به نحوی سعی در نزدیک شدن به محل وقوع جرم را دارند و ممکن است با جرم و مجرم مرتبط باشند، یا اطلاعاتی در این زمینه داشته باشند و در صورت لزوم دستگیری آنان جهت تحقیقات.

بررسی صحنه جرم با اهداف و اعمال خاص و هماهنگی و سازماندهی تحت هدایت قاضی تحقیق صورت می‌پذیرد. تجربه ثابت کرده است در مواردی که بررسی صحنه جرم به صورت تیمی صورت می‌پذیرد این همکاری منجر به تکمیل تحقیقات و دستیابی به نتایج مثبت شده است. در حقیقت تحقیقات مربوط به

بررسی قتل، کاری گروهی می‌باشد نه یک نفره و جهت دستیابی به نتیجه موفقیت آمیز تمامی افراد دست اندر کار می‌باید با هم همکاری نمایند. آشنایی و آگاهی کامل کارشناسان فن و مسئولان ذیربط اعم از قضات، پزشکان قانونی و نیروی انتظامی با مفهوم انواع صحنه جرم، اصول حفظ و اقدامات صحیح، ارزیابی و بررسی و چگونگی جلوگیری از آسیب دیدن صحنه جرم ضروری می‌باشد.

در بررسی صحنه جرم همانطور که مکرراً بیان شده، قاعده اصلی این است که قبل از یادداشت برداری و تهیه عکس و کروکی از صحنه جرم، از دست زدن به اشیای موجود در صحنه جرم و جابجایی آنها جداً خودداری شود. چون احتمال دارد دست زدن به اشیا و یا جابجایی آنها باعث محو و یا به هم خوردن آثار جرم گردد و اعاده آنها به وضع اولیه غیر ممکن باشد و این قاعده به قاعده طلایی مشهور است. البته این قاعده یک استثنا دارد و آن زمانی است که نجات جان اشخاص (مجنی علیه و غیره) مطرح است که در این صورت نجات جان افراد در درجه اول اهمیت قرار می‌گیرد. بنابراین هنگام انجام عملیات نجات افراد نیز باید حتی الامکان سعی شود از محو آثار جرم و یا جابجایی و به هم خوردن بی مورد آنها جلوگیری به عمل آید.

در بررسی صحنه جرم علاوه بر محل مخصوص موضع جرم، تمامی اطراف آن نیز مد نظر قرار می‌گیرد. حصول از اطمینان وقوع جرم پایه ترین و اساسی ترین رکن است و این کار انجام نمی‌شود مگر اینکه محل، توسط افراد متخصص در زمینه‌های گوناگون مورد بررسی قرار گیرد. البته لازمه این کار داشتن ساماندهی است. چنانچه حضور در صحنه همراه با سازماندهی نباشد و وظایف اعضا براساس تخصص شان صورت نگیرد، دلایل و آثار موجود در بررسی صحنه جرم جمع آوری نمی‌شود و این امر موجب ایجاد اشکال در رسیدگی دقیق به پرونده، احتمال عدم شناسایی مجرم و تضییع حق و حقوق افراد ذیحق می‌شود. در واقع صحنه جرم از نقطه نظر تکنیکی از لحظه‌ای که مجرم اقدام به فراهم سازی زمینه برای ارتکاب به قتل می‌کند شروع و مسیر فرار مجرم از صحنه و محل قرار داشتن مدارک را شامل می‌شود. علت عمده شکست در پی جویی یک پرونده قتل را باید در عدم رعایت اصول و قواعد خاص در صحنه جرم جستجو کرد. صحنه جرم دارای اشکال و ابعاد مختلفی است که کارشناسان مختلف، امور جنایی، پزشکی و... هر یک به نوبه خود با بررسی شواهد و قراین موجود به جمع آوری، تفسیر و تحلیل یافته‌ها، اسناد و مدارک باقیمانده در صحنه جرم می‌پردازند. جرایم خشونت باری مثل قتل معمولاً در پی وقوع منازعات و کشمکشهایی مثل شکستن اشیا یا استفاده از سلاح یا تخلف و درگیری بین مقتول و قاتل به وقوع می‌پیوندد، بنابراین مدارک قابل پیگیری ای که در صحنه کشف شود بسیار زیاد است (اشنایدر، ۱۳۸۹).

در برخورد با صحنه‌های مختلف باید چه واکنشی از خود نشان دهیم؟ فرد هدف اصابت گلوله قرار گرفته یا با اسلحه خود زنی کرده است؟ آیا فرد را آتش زده اند یا خود سوزی کرده است؟ آیا شخص را از ارتفاعی به پایین پرتاب کرده اند یا او خود را به پایین پرتاب و خود کشی کرده است؟ و... لازم است که

1. Golden Rule

در هر یک از نمونه‌های مذکور در اسرع وقت تمام دلایل جرم جمع آوری گردد. موضوع بحث نگرش دقیق تر و تخصصی تر به این مقوله و مشکلات مربوط به آن می‌باشد. بنابراین به طور کلی محاسن حضور پزشک قانونی در صحنه جنایات به شرح زیر است:

- اگر پزشکان با معاینه جسد موضوع را جنایت یا مشکوک به جنایت بدانند قاضی و مأموران که در محل حاضرند فوراً کار گردآوری دلایل، تحقیق از شهود دستگیری متهمان را آغاز می‌کنند. چون گاه ممکن است قاضی یا مأموران جریان را فوت عادی تصور کنند، اما پزشکی قانونی بعدها پس از معاینه جسد، موضوع را جنایت اعلام کند که در این صورت زمان اولیه مناسب جهت جمع آوری دلایل و پی جویی جنایت گذشته باشد.

- عدم معاینه جسد در صحنه فوت و گذشت زمان جهت ارسال به پزشکی قانونی بگاه منجر به محو آثار و علایم ضرب و جرح به دلیل فساد نعشی می‌گردد که در صورت حضور پزشک قانونی در صحنه فوت چنین مشکلی وجود نخواهد داشت.

- اگر پزشک قانونی در محل، جسد را معاینه کند ساعت و زمان دقیق مرگ را سریع تر و بهتر تعیین می‌کند و حد سیات وی از ضریب اطمینان بیشتری برخوردار خواهد بود.

- عموماً پزشکی قانونی برای اینکه سیر واقعی معاینه و تعیین علت مرگ را پیگیری کند، اطلاعات مقدماتی را از قضات و مأموران انتظامی استعلام می‌نماید، چون اطلاعی از نحوه حدوث صدمات ندارد. مثلاً آیا صدمات موجود در جسد ناشی از سقوط است یا ناشی از تصادف یا زد و خورد، دفاع و غیره؟ در حالیکه معاینه جسد در کنار اشیای دیگر و در محیط وقوع جرم خود بهترین راهنمای پزشک قانونی برای تجزیه و تحلیل واقعی ماجراست.

- ممکن است این احتمال وجود داشته باشد که فرد فوت نکرده و او را یک مرده تصور کنند. اگر پزشک در محل باشد با معاینه مقدماتی در ابتدا موضوع مرگ یا زندگی او را تشخیص و سپس اقدامات دیگر را شروع می‌کند.

- در مواردی ممکن است قاضی امری را جنایت بداند، اما از نظر پزشک قانونی موضوع یک مرگ طبیعی تلقی گردد و یا برعکس در چنین مواردی هر کدام از طرفین می‌توانند با حضور در محل جرم، ضمن انجام اقدامات مقدماتی، مدارک لازم را جهت دفاع از دیدگاه خود جمع آوری نمایند.

در نهایت می‌توان گفت که موضوع بررسی صحنه جرم اساسی ترین پایه برای تشکیل پرونده‌های مهم است و چنانچه جمع آوری دلایل و مدارک آنها به موقع و توسط متخصصان امر صورت نپذیرد، مشکلات عدیده‌ای بر سر راه دستگیری مجرمان و قضاوت‌های عادلانه فراهم خواهد شد.

تعریف صحنه جرم

صحنه جرم محلی است که مجرم اعمال جرمی خلاف قانون را در آنجا انجام داده است. به عبارت دیگر محل واقعه عبارت از محلی می‌باشد که جرم در آنجا صورت گرفته. در برخی از جرایم ممکن است علاوه بر صحنه اصلی جرم، صحنه‌های جرم مکمل یا ثانوی نیز وجود داشته باشد چنانچه در یک جنایت جسد مقتول به محل دیگر منتقل و مخفی شده باشد که در این صورت محل وقوع قتل صحنه جرم اصلی بوده و محل دفن جسد جرم مکمل یا ثانوی. به هر حال چون هدف اصلی از بررسی صحنه جرم به دست آوردن دلایل مادی مربوط به جرم محل واقعه است (گاردنر، ۱۳۸۵).

اهمیت صحنه جرم

در حقیقت صحنه جرم سرچشمه اطلاعات و حقایق مربوط به جرم و مجرم است و چنانچه به طور صحیح و اصولی مورد بررسی قرارگیرد، جاده‌ای است که به مخفیگاه مجرم منتهی میگردد. اصولی که براساس نظریه مبادله (انتقال) که در سال ۱۹۰۳ توسط ادموند لوکارد* رئیس مؤسسه جرم شناسی پوهنتون لیوان فرانسه ارایه شده حاکی از آن است اشخاصیکه مرتکب جنایت می‌شوند آثاری از خود در صحنه جرم به جا می‌گذارند، با توجه به اصول فوق الذکر هرگاه در بررسی صحنه جرمی دلایل و مدارک به دست نیاید یا امکان ربط دادن جرمی به متهم مورد نظر مقدور نباشد. قبل از اینکه به حساب فقدان دلیل گذاشته شود، باید آنرا به حساب نقص آموزش یا کمبود امکانات فنی کشف، یا کم تجربگی شمرد (گاردنر، ۱۳۸۵) با توجه به اهمیت و نقش مؤثر دلایل مادی موجود در صحنه جرم برای اثبات وقوع و شناسایی و نیز اثبات عدم مسوولیت کسانی که در پی شناسایی مظنون مورد اتهام قرار گرفته اند و بالاخره به علت غیرممکن بودن رد و انکار این قبیل دلایل حفظ و بررسی صحنه جرم و جمع آوری دلایل و مدارک جرم موجود در آن و جلوگیری از محو و ضایع شدن دلایل مذکور از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و ایجاب مینماید کسانی که به نحوی از انحا با بررسی صحنه جرم و جمع آوری دلایل و مدارک جرم سروکار دارند، در این زمینه تجربه لازم را کسب نمایند (روحی سرا، ۱۳۸۴).

اقدامات اولیه مامور تحقیق بعد از اخذ اطلاع وقوع جرم

موقعی که یک مامور تحقیق در حوزه مسوولیت خود از کشف جسد یا وقوع قتلی مطلع میگردد، اصول این است که در اولین مرحله، و با سرعت کامل خود را به صحنه جرم میرساند، درحالی که مامور مذکور با این عمل اولین اشتباه را در پی گیری مرتکب شده است (پلات، ۱۳۸۶). زیرا مامور تحقیق قبل از حرکت به صحنه جرم باید اقدامات زیر را انجام دهد.

۱- تاریخ اطلاع.

۲- ساعت دقیق اطلاع از موضوع.

۳- وسیله‌ای اطلاع (تلفون، یادداشت و غیره).

۴- اسم شخص اطلاع دهنده.

ثبت این مراتب در کتابچه یادداشت مامور بیش از چند لحظه وقت مامور را نمیگیرد ولی طوری که بعدها شرح داده خواهد شد اهمیت بسیار زیادی دارد. پس از فراغت از این کار مامور همراه با بکس مخصوص که حاوی تمامی وسایل و تجهیزات میباشد، برای کشف و اخذ دلایل و مدارک به طرف محل وقوع جرم حرکت خواهد کرد. بعد از رسیدن به محل مراتب زیر را مجدداً در کتابچه یادداشت خود تحریر نماید.

۱- ساعت دقیق رسیدن به محل.

۲- آدرس صحیح.

ممکن است بعضی‌ها تعجب نمایند چرا در مورد به این یادداشتهای مقدماتی تا این درجه تأکید میشود اما بدو دلیل اساسی نوشتن این یادداشتهای ضروری است.

اولاً - در بیشتر محاکمات قتل تکنیکهای دفاعی بیشتر روی موضوع عدم امکان حضور متهم در صحنه جنایت در ساعت وقوع قتل میچرخد. بنابراین اگر مامور تحقیق ساعات دقیق اطلاع و ورود به صحنه جرم را یادداشت نکند، موقع محاکمه که معمولاً ماهها بعد از تاریخ وقوع است نخواهد توانست امکان حضور متهم را ثبوت کند.

ثانیاً - در جایگاه ادای شهادت و اعلام اطلاعات خود در محاکم ساعات و دقایق واقعه را با کمال ترتیب و منظم و به دقت از روی یادداشتهای خود بیان نماید، ارزش اظهارات او بیشتر سبب جلب اعتماد قضات خواهد بود و برعکس در صورتی که این اظهارات بی نظم و بی ترتیب و با ذکر اوقات مبهم و ضد و نقیض باشد، گزارشها و اظهارات دیگر او نیز بی ارزش خواهد شد. پس از رسیدن به صحنه جرم اگر در محل با جسدی روبرو میشود وظیفه بعدی مامور تحقیق بازدید جسد و اطمینان از مرگ آن است عموماً یک نظر برای تشخیص این موضوع کافی است. ولی گاهی مواردی پیش می‌آید که مستلزم بازبینی و بررسی دقیق میباشد. اشکال تشخیص وقوع مرگ مخصوصاً در موارد خفه گی، غرق در آب، برق گرفتگی و مسمومیت در اثر داروهای خواب آور بیشتر است. اگر کوچکترین شکی برای مامور تحقیق در مورد مرگ یا زنده بودن جسد به وجود آید باید او فرض زنده بودن را مقدم شمرده و شروع به اقداماتش از قبیل تنفس مصنوعی و احضار طبیب بنماید.

نحوه حفظ صحنه جرم

نخستین اقدامی که پس از اطلاع یافتن از وقوع جرایمی مانند قتل، سرقت و غیره باید صورت گیرد، حفظ صحنه جرم است که روش‌های کار برحسب نوع جرم، مکان وقوع آن و غیره... امکانات موجود متفاوت بوده و به طور اجمال ذیلاً شرح داده می‌شود.

الف - در صورتیکه جرم در یک محیط محصور مانند دوکان، اتاق، منزل و امثال آنها رخ داده باشد میتوان با بستن دروازه ورودی و گماشتن نگهبان صحنه جرم را به نحو مطلوب حفظ کرد. بدیهی است در مورد محل های فاقد سقف مانند چهار دیواری، منازل و غیره نگهبان باید مراقبت نماید کسی از دیوارهای اطراف نیز به طور غیرمجاز وارد صحنه جرم نگردد و به دلایل و مدارک لطمه ای وارد نسازد.

ب - چنانچه محل وقوع جرم در محوطه های باز مانند معابر، راه عام و میدان باشد، ابتداء باید با توجه به اوضاع و احوال موجود و نحوه وقوع جرم، محل برای صحنه جرم مشخص و سپس با ایجاد موانع مصنوعی مانند پایه های فلزی و فته های مخصوص میتوان از عبور و مرور اشخاص غیر جلوگیری نمود. اگر پایه فلزی در دسترس نبود میتوان از وجود درختها، پایه های برق و ستونهای ساختمان که ممکن در محل باشد استفاده نمود و همچنان در صورت لزوم با چادر و سایبان و امثال آن محل را محصور نموده و نگهبانی نیز در محل گمارده شود تا به طور غیر مجاز کسی وارد حریم صحنه جرم نگردد. چنانچه جسدی در محل باشد باید با تکه و امثال آن روی جسد را پوشاند تا کمتر جلب توجه عابران را بنماید. در این قبیل مواقع سرعت عمل باید بیشتر باشد.

مبانی CSI (بازرسی صحنه جرم)

بازرسی صحنه جرم نقطه ای تلاقی منطق، علم و قانون است. پردازش یک صحنه جرم " یک فرآیند طولانی و خسته کننده است که با مدارک اثبات کننده و هدف دار از شرایط صحنه جرم و جمع کردن هرگونه مدرک فیزیکی که احتمالاً بتواند نحوه ای اتفاق افتادن جرم و شخص مجرم را نشان دهد، سر و کار دارد. هیچ نمونه نوعی برای صحنه جرم وجود ندارد. هیچ نمونه نوعی از مدارک اثبات کننده وجود ندارد و هیچ نمونه نوعی از شیوهی بازرسی وجود ندارد.

در هر صحنه جرم معین، یک مامور CSI ممکن است خون خشک شده را از شیشه ی پنجره پاک کند، بدون اینکه دستش با شیشه تماس پیدا کند چرا که ممکن است اثر انگشت های ناپیدایی در آنجا باشند. هرگونه تار افتاده از ژاکت مجرم در صحنه را با انبرک بردارد و...

در تمام این مدت مدارک فیزیکی خودشان یک قسمتی از معادله هستند. هدف نهایی محکوم کردن کسی است که جرم را مرتکب شده است. بنابراین وقتی که مامور CSI بدون اینکه اثر انگشتی به جای بگذارد، خون خشک شده را بر می دارد، چندین تار موی ژاکت را بدون آنکه اثر قابل دیدنی بر جای بگذارد، بر می دارد، او به این فکر می کند که تمام مراحل لازم برای نگه داشتن مدارک در فرم جاری خود را اجرا کند.

به این فکر می کند که آزمایشگاه با این مدارک چه می تواند بکند تا صحنه جرم را بازسازی کند یا مجرم را شناسایی کند و نهایتاً به این فکر می کند که مطمئن شود این مدارک برای طرح دعوی حقوقی در دادگاه

قابل ارائه باشد. بازرسی صحنه جرم وقتی شروع می‌شود که گروه CSI تماسی از افسران پلیس یا کارآگاهان حاضر در صحنه دریافت می‌کند (پلات، ۱۳۸۶).

بازشناسی صحنه جرم

وقتی که یک مامور CSI به صحنه جرم می‌رسد، سریعاً نمی‌پرد و شروع به بازیابی مدارک در صحنه کند. هدف از قسمت بازشناسی صحنه این است که به درک درستی از آنچه که این بازشناسی صحنه موجب آن می‌شود، برسیم و شیوه‌ی نظام مندی برای یافتن و جمع آوری مدارک ایجاد کنیم، در این مرحله، مامور CSI فقط از گوش‌ها، چشم‌ها، بینی، چند برگ کاغذ و یک خودکار استفاده می‌کند. اولین مرحله این است که وسعت صحنه جرم تشخیص داده شود. اگر جرم، قتل باشد و یک نفر در خانه خودش به قتل رسیده باشد، صحنه جرم احتمالاً خانه‌ی مقتول و فضای مجاور بیرون از خانه است. آیا این صحنه شامل اتومبیلی که در جلوی خانه پارک شده است می‌شود؟ آیا هیچ رد خونی تا خیابان وجود دارد؟ اگر این طور باشد، صحنه جرم احتمالاً کل محله است. امن کردن صحنه جرم و هر منطقه‌ای که بعداً ممکن است جزء صحنه جرم شود، مهم و تعیین کننده است. یک مامور CSI واقعاً فقط یک بار فرصت دارد تا جستجوی کامل و بی نقص داشته باشد. اثاثیه جا به جا می‌شوند. باران مدارک را می‌شوید. کارآگاهان در جستجوهای بعدی به اشیاء دست می‌زنند و مدارک معیوب می‌شوند. اینکه منطقه‌ای بزرگتر از صحنه جرم را امن کنید، مفید است.

معمولاً اولین افسران پلیس که در صحنه جرم حاضر می‌شوند، منطقه‌ی هسته مرکزی را امن می‌کنند (منظور از امن کردن، مسدود کردن منطقه و جلوگیری از به هم خوردن صحنه تا پایان بررسی صحنه است) منطقه‌ی هسته مرکزی آشکارترین قسمت‌های صحنه جرم است که بیشتر مدارک جرم در آن متمرکز شده‌اند. وقتی که CSI می‌رسد، منطقه‌ای بزرگتر از هسته مرکزی را مسدود می‌کند چرا که کوچکتر کردن اندازه‌ی صحنه جرم (اگر لازم شد) آسان تر از بزرگتر کردن آن است. فشار کسانی که در اطراف صحنه جرم به تماشا ایستاده‌اند ممکن است منطقه‌ای را که بعداً CSI تشخیص دهد جزئی از صحنه جرم است، خراب کند. امن کردن صحنه جرم به معنای ایجاد یک سد فیزیکی با استفاده از نوارهای صحنه جرم یا دیگر موانع مثل افسران پلیس، اتومبیل‌های پلیس یا خرک‌ها و همچنین بیرون راندن تمام پرسنل غیرضروری از صحنه است. CSI ممکن است منطقه‌ای به نام "منطقه‌ی امن" دقیقاً آن سوی صحنه جرم ایجاد کند تا کارآگاه‌ها بتوانند آن جا بمانند و بدون نگرانی از معیوب شدن مدارک به بحث درباره‌ی موضوعات پردازند.

به محض آنکه CSI صحنه جرم را تعیین کرد و از امن بودن آن مطمئن شد، گام بعدی این است که بازپرس بخش قضایی را وارد کار می‌کند. چرا که اگر هر کسی احتمالاً ادعای حریم خصوصی در قبال قسمتی از صحنه جرم کرد، CSI به مجوز تفتیش (جستجو) نیاز پیدا می‌کند. مدرکی که CSI به دست

می آورد اگر در دادگاه قابل قبول نباشد، ارزش چندانی ندارد. یک مامور CSI خوب کمتر اشتباه می کند و بدون مجوز دست به جستجو می زند.

با در دست داشتن مجوز، CSI شروع به قدم زدن در صحنه ی جرم می کند. مامور CSI یک مسیر از پیش تعیین شده را دنبال می کند که در حین راه رفتن در صحنه ی جرم کمترین خسارت را به مدرک های جرم وارد کند. در حین این قدم زدن و مرور کردن اولیه، او یادداشت های فوری از جزئیاتی که با گذشت زمان تغییر می کنند، بر می دارد:

هوا چگونه است؟ چه ساعتی از روز است؟ هر بوی قابل توجه را توصیف می کند. بوی گندیدگی، بوی گاز. صداها را هم توصیف می کند مثل چکیدن آب یا صدای بوق هشدار دهنده ی دود. و علاوه بر اینها هر چیزی که به نظر بیاید جا به جا شده است یا گمشده است. آیا هیچ صندلی ای پشت در برای باز نشدن آن قرار گرفته است؟ آیا تختخواب بدون بالش است؟ این زمان، زمان تشخیص خطرهای بالقوه احتمالی هم هست مثل نشن گاز یا یک سگی که نسبت به جسد بی تابی می کند و باید سریعاً به آنها توجه شود.

CSI هر متخصص یا ابزار اضافه ای را که او فکر می کند، بر اساس انواع خاصی از مدارک که در مرحله ی بازشناسی صحنه دیده است، به آنها نیاز پیدا خواهد کرد، فرا می خواند. یک تی شرت که روی درختی در جلوی خانه ی قربانی گیر کرده باشد، احتمالاً یک قیچی و یک بالابر را در محل نیاز دارد. مدارکی مثل خون پاشیده شده روی سقف یا کرم حشره بر روی جسد به متخصصین مربوطه نیاز دارند تا در محل آنها را تحلیل کنند. سخت است که یک قسمت از سقف را به آزمایشگاه ببریم تا لکه ی خون روی آن را آنالیز کنند. و فعالیت کرم های حشره با گذشت هر دقیقه تغییر می کند. آقای کلایتون متخصص تحلیل لکه های خون است (از بخت خوب ما) بنابراین او علاوه بر نقش خود به عنوان بازرس صحنه ی جرم، این وظیفه را هم انجام می دهد (نجابتی، ۱۳۹۲).

در طی این زمان، مامور CSI با اولین کسانی که در محل مسئولیت را بر عهده گرفته اند صحبت می کند تا ببیند که آیا آنها به چیزی دست زده اند و هرگونه اطلاعات اضافی را که بتواند در مشخص کردن برنامه ای برای ادامه ی کار کمک کند جمع آوری می کند. اگر کارآگاهان حاضر در صحنه مصاحبه با شاهدان را شروع کرده باشند، ممکن است جزئیاتی را ارائه کنند که CSI را متوجه یک اتاق دیگر در خانه یا نوعی از مدرک کند. آیا قربانی نیم ساعت قبل از رسیدن پلیس، پشت تلفن بر سر کسی داد می کشیده است؟ اگر چنین باشد، دستگاه کالر آی دی می تواند مدرک خوبی باشد. اگر یک همسایه طبقه بالایی صدای دعوا را شنیده باشد و پس از آن صدای جاری شدن آب را، این می تواند نشان دهنده ی تلاش برای تمیز کاری باشد (تمیز کاری صحنه ی جرم) و CSI می داند که باید به دنبال آثارخون در حمام یا آشپزخانه باشد. بیشتر CSI ها (منظور از CSI، مامور CSI است) از جمله آقای کلایتون، با شاهدان صحبت نمی کنند. آقای کلایتون یک بازرس صحنه ی جرم است و یک دانشمند قانونی. او هیچ آموزش اختصاصی برای مصاحبه

کردن ندیده است. آقای کلایتون تنها با مدارک فیزیکی سر و کار دارد و برای هر گونه گزارش شاهدها به کارآگاهان متوسل می‌شود.

CSI اطلاعاتی را که در حین بازشناسی صحنه جمع آوری کرده است برای دستیابی به یک منطق در این صحنه جرم مشخص استفاده می‌کند. هیچ شیوه‌ای مشخص برای رویکرد بازرسی صحنه جرم وجود ندارد. آن طور که آقای کلایتون توضیح می‌دهد، رویکرد صحنه جرمی که در آن ۱۳ قتل در یک دبیرستان رخ داده است (آقای کلایتون یکی از ماموران CSI بوده که در جریان دبیرستان کلمباین به کار پرداخته بود) با رویکرد صحنه جرمی که شخصی در اتومبیلی شکنجه شده است، به شدت متفاوت است. به محض آن که CSI برنامه‌ای را جهت مبادرت به جمع آوری تمامی مدارکی که در یک صحنه جرم به خصوص، مناسب به نظر می‌آیند، تدراک دید، گام بعدی آن است که همه‌ی جنبه‌های صحنه را طوری با جزئیات کامل مستندسازی کند که برای افرادی که در صحنه جرم نبوده‌اند، صحنه قابل بازسازی باشد.

این مرحله‌ی مستند سازی صحنه است.

مستندسازی صحنه جنایت

هدف از مستندسازی صحنه درست کردن یک سند بصری است که به آزمایشگاه‌های قانونی و دادستان اجازه دهد به راحتی چشم انداز دقیق از صحنه را دوباره ایجاد کنند. CSI از دوربین‌های عکاسی فیلمی و دیجیتال استفاده می‌کند. از انواع مختلف فیلم، لنزهای متنوع، فلاش‌ها، فیلترها، سه پایه، دفتر طراحی، کاغذ میلیمتری (کاغذ شطرنجی)، خودکار و مداد، متر نواری، خط کش و دفترچه یادداشت در این مرحله از بازرسی صحنه استفاده می‌شود. CSI ممکن است از دوربین فیلمبرداری هم استفاده کند.

مستندسازی صحنه در حین دومین قدم زدن و مرور صحنه انجام می‌شود (از همان مسیر اولیه که در مرور و قدم زدن اولیه طی شد، این بار هم استفاده می‌شود).

اگر بیشتر از یک CSI (CSI به ماموران بازرسی صحنه جرم می‌گویند) در صحنه وجود داشت، (آقای کلایتون در مأموریت‌هایی که داشته است در برخی مواقع تنها CSI حاضر در صحنه بوده است و برخی مواقع یکی از دوجین CSI حاضر در صحنه) یک CSI عکس می‌گیرد، یک نفر کروکی می‌کشد، یکی یادداشت‌هایی با جزئیات کامل بر می‌دارد و احتمالاً نفر دیگر به تصویر برداری می‌پردازد. اگر فقط یک CSI در صحنه بود، همه این کارها روی دوش همان یک نفر است.

۱- یادداشت برداری:

یادداشت برداری از صحنه جرم آن طور که آسان به نظر می‌آید، نیست. آموزش‌های یک CSI هنر مشاهده‌ی علمی را هم در بر می‌گیرد. ممکن است وقتی که یک غیر حرفه‌ای یک آلودگی بزرگ به

رنگ قرمز مایل به قهوه‌ای را ببیند که در حال جاری شدن از جسد است، این طور یادداشت کند: "خون در حال گسترش یافتن از قسمت زیر جسد است" و یک CSI ممکن است بنویسد: "مایع زیاد با رنگ قرمز مایل به قهوه‌ای در حال گسترش یافتن از قسمت زیر جسد است" این مایع می‌تواند خون باشد. می‌توان ترشحات فساد جسد باشد که در مرحله‌ای خاص شبیه خون است. آقای کلایتون توضیح می‌دهد که در بازرسی صحنه جرم، نظریات مشکلی را ایجاد نمی‌کنند اما فرضیات مضر هستند. در حین توصیف کردن صحنه یک جرم، یک CSI مشاهدات واقعی را بدون هیچ گونه نتیجه‌گیری انجام می‌دهد.

۲- عکس‌ها:

CSI‌ها قبل از آنکه به چیزی دست بزنند یا آن را جا به جا کنند، از همه چیز عکس می‌گیرند. پزشک قانونی تا CSI از جسد و قسمت اطراف آن عکس نگرفته باشد، به جسد دست نمی‌زند. ۳ نوع عکس توسط CSI برای مستندسازی گرفته می‌شود: برآورد کلی (فاصله دور)، فاصله متوسط، کلوز آپ (نمای درشت).

کیت عکاسی جوکلایتون. او معمولاً از یک دوربین دیجیتال Nikon مدل D100 برای عکاسی صحنه جرم استفاده می‌کند. برای موارد خاص هم ممکن است از یک دوربین Nikon که از فیلم ۳۵ میلی متری استفاده می‌کند، استفاده کند.

عکس‌های با نمای فاصله دور بزرگترین نمای ممکن از کل صحنه جرم هستند. اگر صحنه داخل فضای بسته باشد این نوع عکس برداری شامل موارد زیر است:

۱- نماهایی از کل اتاق‌ها (یعنی عکس‌ها فقط به اتاق محل وقوع جرم محدود نمی‌شود) این نماها به وسیله عکس‌هایی که از هر گوشه‌ی اتاق گرفته می‌شوند، فراهم می‌شوند. اگر هم پایه‌ی دوربین موجود باشد، از زاویه‌ی بالا هم عکس گرفته می‌شود.

۲- نماهایی از بیرون ساختمانی که در آن جرم صورت گرفته است. این عکس‌ها باید شامل تمام ورودی‌ها و خروجی‌ها باشند.

۳- نماهایی از ساختمان که نشان دهنده‌ی راه‌های ارتباطی آن با ساختمان‌های اطراف باشد.

۴- عکس‌هایی از هر گونه تماشاگر صحنه جرم.

این عکس‌های مورد چهارم ممکن است موجب شناسایی یک شاهد وقوع جرم حتی یک مظنون شود. برخی مواقع مجرمین واقعاً به صحنه جرم بر می‌گردند. به خصوص در پرونده‌های حریق عمدی.

عکس‌های با فاصله متوسط در وهله‌ی دوم هستند. این عکس‌ها نشان دهنده‌ی قطعه‌های کلیدی از مدارک موجود در صحنه جرم هستند، بنابراین این عکس‌ها نه تنها شامل مدارک هستند بلکه شامل محل آنها در اتاق و فاصله‌ی آنها از دیگر اجسام می‌شوند.

نهایتاً، CSI عکس‌های کلوز آپ (نمای نزدیک) خود را از قسمت‌های منحصر به فرد مدارک می‌گیرد که نشان دهنده‌ی سریال یا دیگر کاراکترهای شناسایی هستند. برای گرفتن چنین عکس‌هایی، CSI از ۳ پایه و تکنیک‌های حرفه‌ای نورپردازی استفاده می‌کند تا به بهترین جزئیات و وضوح دست یابد. این عکس‌ها به طرز ویژه‌ای به آزمایش گاه‌های قانونی کمک می‌کند تا به تحلیل مدرک بپردازند. همچنین CSI سری دوم عکس‌های کلوز آپ را که شامل یک خط کش جهت مقیاس‌گیری است، تهیه می‌کند.

هر عکسی که CSI می‌گیرد، آن را وارد جدول ثبت عکس‌ها می‌کند. این جدول جزئیات یا صحنه‌ی موجود در عکس، محل موضوع یا صحنه، زمان و تاریخ گرفته شدن عکس و هر گونه جزئیات توصیفی مربوطه‌ی دیگر می‌شود.

بدون یک جدول ثبت عکس خوب، عکس‌های گرفته شده از صحنه بیشتر ارزش خود را از دست می‌دهند. در بازرسی ترور جان اف کندی، عکاسان FBI که در کالبد شکافی شرکت کردند، شرحی برای عکس‌هایی که می‌گرفتند، تهیه نکردند و بازرسان بعداً قادر نبودند که تمایزی بین زخم‌های ورودی و خروجی موجود در عکس‌ها قائل شوند.

۳- کروکی‌ها:

علاوه بر آماده کردن یک سند تصویری از صحنه، CSI‌ها کروکی را هم آماده می‌کنند تا هم کل صحنه را شرح داده باشند هم منظره‌های خاصی از صحنه. کل صحنه باید در کروکی مشروح و مجسم شود چرا که کار کردن بر روی کروکی آسان‌تر از عکس است (شما در کروکی چندین اتاق را به هم مرتبط می‌کنید).

منظره‌های خاصی از صحنه هم باید در کروکی صحنه مشروح و مجسم شود، چرا که این منظره‌ها با استفاده از اندازه‌گیری‌های دقیق می‌تواند مفید فایده واقع شوند. هدف نشان دادن محل مدارک جرم است و همچنین هدف دیگر نشان دادن چگونگی رابطه‌ی هر مدرک با دیگر قسمت‌های صحنه است. کسی که مسئول کشیدن کروکی است ممکن است ارتفاع یک در، سایز دقیق اتاق، فاصله‌ی در و پنجره و قطر سوراخ روی دیوار بالای سر جسد قربانی را در کروکی مشخص کند.

۴- فیلمبرداری:

مستند سازی صحنه می‌تواند در برگیرنده‌ی فیلمبرداری از صحنه نیز باشد. این فیلمبرداری به خصوص در پرونده‌های مهمی مثل قتل‌های سریالی و یا آدم کشی‌های متعدد مورد استفاده قرار می‌گیرد. تصویربرداری از صحنه‌ی جنایت می‌تواند حس بهتری از ترکیب بندی صحنه‌ی جرم ارائه دهد. مثلاً اینکه چقدر طول می‌کشد. از یک اتاق به اتاق دیگر برویم یا چند چرخش مورد نیاز است (توجه کنید این فیلمبرداری

در طی همان قدم زدن‌ها و مرورهای صحنه‌ی جنایت صورت می‌گیرد) همچنین همین که بازرسی‌ها کمی بیشتر جلو می‌رود، ممکن چیزی معلوم شود که در صحنه‌ی جرم از آن چشم پوشی شده باشد. چون بازرسان نمی‌دانسته‌اند که باید دنبال آن بگردند. در حین یک فیلمبرداری (که البته در حین راه رفتن صورت می‌گیرد)، CSI از کل صحنه و مناطق اطراف صحنه از هر زاویه‌ای فیلم می‌گیرد و یک روایت پایدار و ثابت صوتی نیز تهیه می‌کند. پس از آنکه CSI به صحنه رسید و یک سند کامل از صحنه آماده کرد، نوبت به جمع‌آوری مدارک می‌رسد. حالا او شروع به لمس کردن اشیاء می‌کند.

۵- خدمه‌ی پاک‌سازی

بازرسان صحنه‌ی جنایت، صحنه را تمیز نمی‌کنند. حتی افسران پلیس، کارآگاهان و هر کسی که در بازرسی از صحنه شرکت دارد، کاری به تمیز کردن صحنه ندارد. معمولاً وظیفه تمیز کردن صحنه یک جرم وحشت‌انگیز، به عهده‌ی اعضای خانوادگی قربانی است. اما در ده سال گذشته، برخی افراد فهمیده‌اند که کمک افرادی برای تمیز کردن صحنه‌ی جرم نیاز است تا افراد خانوادگی مقتول و صاحبخانه مجبور به این کار نباشند. برخی افراد هم شرکت‌هایی مختص این کار دایر کرده‌اند. این شغل، شغلی کثیف، خطرناک و البته پر درآمد است. تمیزسازی صحنه‌ی جرم می‌تواند علاوه بر دستمزد (که هزاران دلار می‌شود) و هزینه‌ی تجهیزات به ازای هر ساعت ۲۰۰ دلار برای افراد آب بخورد. تمیز کردن یک آزمایشگاه می‌تواند خیلی گران تمام شود.

چرا که حجم بالایی از کار برای سر و سامان دادن و به شکل روز اول در آوردن آن نیاز است. همچنین برای هر کسی که وارد صحنه‌ی این جرم شود نیز خطرناک است (چرا که در یک آزمایشگاه رخ داده است).

نتیجه‌گیری

بررسی صحنه جرم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و در این مرحله از تحقیق است که با مشاهده نحوه استقرار جسد، آثار درگیری، جزئیات مربوط به چگونگی وقوع جنایت، آثار ضرب و جرح، کشف آلات و ادوات جرم و وضع فیزیکی محیط، فصول آغازین یک پرونده را تنظیم، به جمع‌آوری و آزمایش نمونه‌های مربوطه اقدام می‌نماییم و نتیجتاً سبب سهولت در امر تحقیق و آشکار شدن اوضاع و شرایط حاکم بر نحوه مرگ می‌شویم.

در واقع با توجه به این که همیشه آثاری از مجرم در صحنه جرم باقی می‌ماند با بررسی دقیق و کامل صحنه جرم می‌توان نسبت به شناسایی قاتل اقدام نمود و امکان انکار متهم در صورتی که دلایل و مدارکی متعلق به او از صحنه جرم کشف گردد در مراحل بعدی دادرسی وجود ندارد و با بررسی صحنه جرم می‌شود به

تشخیص هویت مقتول مجهول الهویه و این که آیا جسد کشف شده بر اثر خودکشی فوت نموده یا این که کسی دیگر او را به قتل رسانده کمک نمود.

سیستم قضایی ممکن است بسیار پیچیده باشد اما نقش کارآگاهان صحنه جرم در این سیستم به صورت کاملاً مشخص تصریح شده است. کارآگاه باید با توجه به صحنه جرم و یا حادثه‌ای که مأمور بررسی آن می‌شود، به جست و جوی حقیقت پردازد. بدون اینکه مسائل دیگر را در این کار دخیل کند. حقیقت از طریق جمع آوری شواهد و مدارک و اطلاعات صحیح که امکان نتیجه گیری در حادثه را به کارآگاه می‌دهند، تعریف می‌شود. یک بازرس صحنه جرم از اهمیت مدارک بدست آمده برای رسیدن به حقیقت آگاه است. مدارک و شواهد فیزیکی بدست آمده، بر خلاف شهادت شهود، هیچگاه دروغ نمی‌گویند. ممکن است ما به عنوان انسان در تفسیر مدارک و شواهد فیزیکی خطا کنیم، اما این خطا از جانب ما صورت می‌گیرد نه از جانب مدارک بدست آمده. شواهد و مدارک فیزیکی می‌توانند به کارآگاه و یا هیأت منصفه کمک کنند تا شهادت شهود را مورد تأیید قرار داده و یا رد کنند. صرف جمع آوری مدارک، ارزش خاصی به حساب نمی‌آید. کارآگاه باید ارزش تفسیری مدارکی را که جمع می‌کند بداند. ارزش تفسیری مدارک با متن و زمینه‌ای که مدارک در آن پیدا می‌شوند، در ارتباط است. و با در نظر گرفتن متن و زمینه‌ای که مدارک جرم در آن پیدا شده، کارآگاه می‌تواند به اطلاعات بیشتری دست یافته و به حقیقت نزدیک تر شود. جمع آوری اطلاعات و شواهد و مدارک به خودی خود کاربردی ندارد. هر بخش از شواهد و مدارک و اطلاعات بدست آمده‌هایی را در درون خود دارد که آن داده‌ها ما را در ارزیابی و درک صحنه جرم کمک می‌کنند. بنابراین آخرین قدم در بررسی صحنه جرم تجزیه و تحلیل اطلاعات و شواهد به دست آمده است. دو شکل متداول در تجزیه و تحلیل وجود دارد. یکی تجزیه و تحلیل شواهد و مدارک در آزمایشگاه‌های جرم شناسی که توسط متخصصین جرم شناسی و کارشناس‌ها صورت می‌گیرد. پس از این مرحله تجزیه و تحلیل خود صحنه جرم که دومین بخش کار است امکان پذیر می‌شود. تجزیه و تحلیل، بازسازی و تحلیل وقایع صحنه جرم همه از یک جنس هستند. تمام آنها وابسته به روند ارزیابی عینی شواهدی‌اند که از صحنه بدست آمده‌اند و هر کدام جزئی از واقعه را روایت می‌کنند. با مطالعه این شواهد ترتیب و توالی اقدامات صورت گرفته حین ارتکاب جرم کم کم بدست می‌آید.

ذکر این نکته هم ضروری است که کار ذکر این نکته هم ضروری است که کارآگاه باید در کار خود منش کاری مناسبی داشته باشد. اغلب در کار بررسی صحنه جرم خلق و خوی شخص بررسی کننده در کار تأثیر می‌گذارد. حسن انجام وظیفه، تصور و باور به این که فلان شخص حتماً مجرم است و یا بی‌زاری از سیستم (قضایی) در بیشتر موارد سبب می‌شود که فقط گوشه‌ای از حقایق موجود در اختیار هیأت منصفه قرار گیرد. هر کدام از موارد ذکر شده می‌توانند به خودی خود، اهداف کاری کارآگاهان را تحت الشعاع قرار دهند. کارآگاه باید همواره بی طرفانه در جست و جوی حقیقت باشد و هرگز اجازه ندهد هیچ عاملی او را از رسیدن به این هدف باز دارد.

بررسی صحنه جرم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و در این مرحله از تحقیق است که با مشاهده نحوه استقرار جسد، آثار درگیری، جزئیات مربوط به چگونگی وقوع جنایت، آثار ضرب و جرح، کشف آلات و ادوات جرم و وضع فیزیکی محیط، فصول آغازین یک پرونده را تنظیم، به جمع آوری و آزمایش نمونه‌های مربوطه اقدام می‌نماییم و نتیجتاً سبب سهولت در امر تحقیق و آشکار شدن اوضاع و شرایط حاکم بر نحوه مرگ می‌شویم.

در واقع با توجه به این که همیشه آثاری از مجرم در صحنه جرم باقی می‌ماند با بررسی دقیق و کامل صحنه جرم می‌توان نسبت به شناسایی قاتل اقدام نمود و امکان انکار متهم در صورتی که دلایل و مدارکی متعلق به او از صحنه جرم کشف گردد در مراحل بعدی دادرسی وجود ندارد و با بررسی صحنه جرم می‌شود به تشخیص هویت مقتول مجهول الهویه و این که آیا جسد کشف شده بر اثر خودکشی فوت نموده یا این که کسی دیگر او را به قتل رسانده کمک نمود و به نوعی صحنه جرم با کارآگاه صحبت می‌کند.

قاضی وظیفه کشف حقیقت را دارد، پزشکی قانونی و کارشناسان کشف جرایم مهم ترین ابزار بازوی عدالت برای کشف حقیقت در عدالت کیفری هستند. البته وظایف تعیین شده برای هر دو گروه قاضی و پزشک در قوانین نوعی همیاری را می‌رساند. پزشک برای کالبدشکافی و تشریح نیاز به اجازه مقام قضایی دارد و از طرفی مقام قضایی برای کشف حقیقت در فرآیند دادرسی کیفری پرونده‌ای که رسیدگی به آن به او محول شده است نیازمند اطلاعات علمی و تخصصی پزشک است، که با معاینه دقیق و تجزیه و تحلیل اطلاعات پیچیده مربوط به ساختار بدن انسانی و نیز نتایج فنی حاصله قاضی را یاری می‌نماید. سؤالات و استعلام‌های گوناگون مراجع رسمی و قضایی از پزشکان قانونی، پیچیدگی جرایم، انواع گوناگون بیماریها و آسیب‌های جسمی، روحی و روانی که بر بشر عارض می‌گردد، حساسیت و اهمیت صدور آرا و احکام قضایی، آسیب‌های گوناگون اجتماعی از یک سو و از سوی دیگر، اصل مهم و اساسی پیشگیری از وقوع جرایم و از آن مهم تر اصل حیاتی و مهم احقاق حق و اجرای عدالت تمامی سازمانها و مؤسسات مسئول در کارشناسی، پزشکی قانونی در دنیا را ملزم می‌دارد که همواره به بهترین دانش‌ها و تجهیزات روز مجهز شده و از بهترین نیروهای انسانی بهره گیرند. کارشناسی پزشکی قانونی در اجرای عدالت دارای ارزش فوق العاده زیاد م یباشد زیرا قاضی دادگاه، که مسئول تعیین سرنوشت انسان‌های متهم است، جهت دادن رأی صواب در هر موردی نیازمند داشتن اطلاعات صحیح از حقایق امر در آن موضوع می‌باشد و در مواردی که دادرسی درباره جسم و جان آدمی صورت می‌گیرد، تنها پزشکی قانونی می‌تواند اطلاعات مورد نظر را در اختیار وی قرار دهد و پزشکی قانونی وقتی می‌تواند اطلاعات صحیح و کاملی از انسان مورد کارشناسی بدست آورد که در رشته خود معلومات کافی داشته و از آناتومی، فیزیولوژی، روانشناسی، آسیب شناسی و سایر رشته‌های مربوط دارای اطلاعات کافی باشد تا بتواند به نیروی علم و دانش خود به اسرار وجودی که مورد کارشناسی و تحقیق و تجسس وی قرار می‌گیرد پی برده و گوشه‌های تاریک قضایا را برای دادگاه روشن سازد تا حدی که قاضی بتواند با اتکا به اطلاعات حاصل

متهم را تبرئه کرده یا به مجازات برساند و از اینجا اهمیت معلومات و اطلاعات علمی پزشکان قانونی و به خصوص کارشناسان کشف جرایم، ضرورت تربیت متخصصین این رشته روشن می شود.

فهرست منابع و مآخذ

- ادیب، محمد حسین، پزشکی قانونی، تهران، انتشارات شرکت سهامی چهر، ۱۳۸۷
- اردبیلی، محمدعلی، حقوق جزای عمومی، تهران، نشر میزان، ۱۳۹۳.
- استفانی و دیگران، حقوق جزای عمومی، ترجمه حسن دادبان، جلد اول، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۷
- شنایدر، لی مون، پی جویی قتل، ترجمه یحیی افتخارزاده، چاپ سوم، انتشارات زوار، ۱۳۸۷
- انصاری، ولی الله، حقوق تحقیقات جنایی، انتشارات سمت، چاپ اول، ۱۳۸۰
- انصاری، ولی الله، کشف علمی جرایم، چاپ اول، انتشارات سمت، ۱۳۸۰
- بازگیر، یدالله، قانون مجازات در آیین آرای دیوان عالی کشور، انتشارات ققنوس، ۱۳۸۸
- بی آزار شیرازی، عبدالکریم، پزشکی قانونی در فقه و حقوق اسلامی، فصلنامه علوم انسانی، ویژه نامه حقوق، ۱۳۸۳
- پلات، ریچارد، صحنه جرم، ترجمه عباس خانه زاد رضوی، نشر کارآگاه، ۱۳۸۶
- حکمت، سعید، پزشکی قانونی، انتشارات دانشگاه ملی تهران، تهران، ۱۳۸۱
- خالقی، علی، آیین دادرسی کیفری، انتشارات شهر دانش، تهران، ۱۳۸۸
- چاپاریان، مصطفی، تفکیک قتل از خودکشی در مرگ‌های ناشی از انواع خفگی، دومانه کارآگاه، شماره ۹، ۱۳۸۳
- خلعتبری، عبدالحسین، جرم یابی قتل از نگاه کارآگاهی، نشر کارآگاه، ۱۳۸۶
- دانش پرور، حمیدرضا، نقش آناتومی در تعیین هویت، سازمان پزشکی قانونی، معاونت آموزشی، ۱۳۸۴
- روحی سرا، غلامحسین، بررسی عوامل موثر بر عملکرد تکنسین‌های صحنه قتل، پایان نامه، کارشناسی ارشد مدیریت انتظامی، دانشکده فرماندهی و ستاد ناجا، ۱۳۸۴
- سافرشاین، ریچارد، کشف علمی جرایم، گروهی از مترجمین، انتشارات معاونت آموزش ناجا، ۱۳۸۸
- سلاحی، جعفر، پزشکی قانونی برای دانشجویان حقوق، تهران، انتشارات جاودانه، ۱۳۹۰
- عمویی، محمود، ارتکاب جرم و مداخلات پزشکی، مجله پزشکی قانونی، شماره ۱۱۷، ۱۳۹۱
- کاهانی، علیرضا و همکاران، بررسی حشره شناسی در صحنه جرم، مجله علمی پزشکی قانونی، ۱۳۸۹
- گاردنر، راس، بررسی کاربردی صحنه جرم، ترجمه علی شادکام، نشر مرکز نشر کارآگاه، ۱۳۸۵
- گلدوزیان، ایرج، بایسته‌های حقوق جزای عمومی، تهران، نشر میزان، ۱۳۹۲.
- گودرزی، حمیدرضا و همکاران، معاینه محل (بررسی صحنه در مرگ‌های مشکوک)، مجله پزشکی قانونی، سال سوم، شماره دوازدهم، ۱۳۸۹
- نجابتی، مهدی، پلیس علمی (کشف علمی جرایم)، چاپ چهارم، انتشارات سمت، ۱۳۹۲
- هاشمی، رنا، مجله پزشکی قانونی، انتشارات سازمان پزشکی قانونی کشور، شماره ۲۷، ۱۳۸۱

منابع لاتین

- ___ Dic, Jay, Color Atlas of Forensic Pathology, CRC
- ___ Knight, Bernard, Simpson's Forensic Medicine, 11th ed. , Arnold, 1997
- ___ Masson, The Pathology of Tranuma, 3rd ed. , Arnold, 2000.
- ___ Shepherd, Simpson's Forensic Medicine, Arnold, 2003.
- ___ Williams, D. , Forensic Pathology, Churchill, Livingston, 1998

